

Соколёнок

5/2016

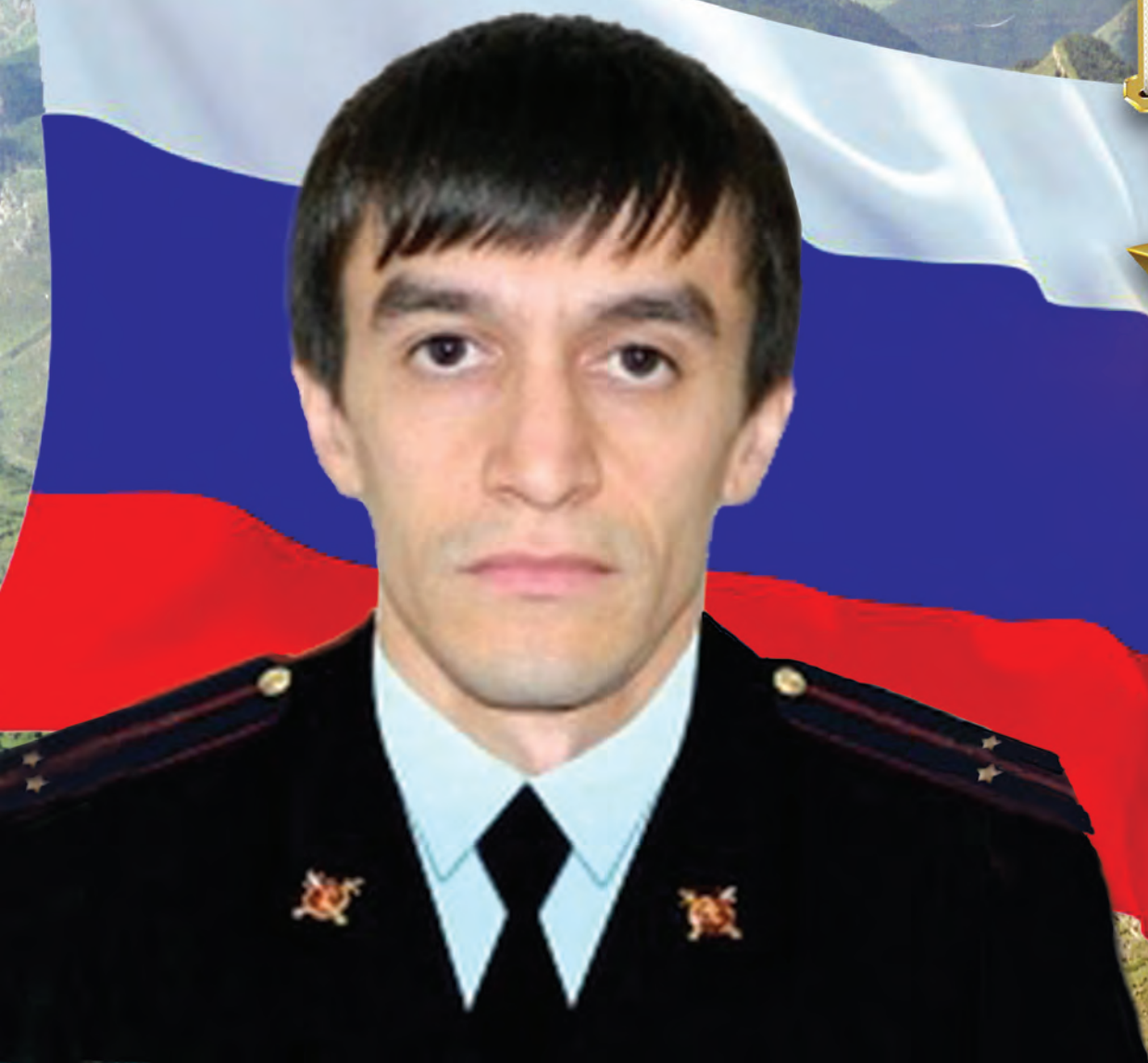
сентябрь - октябрь

Кард

КЪВЕ ВАЦРА САДРА АЯЛАР ПАТАЛ АКЪАТЗАВАЙ ЖУРНАЛ

*Игит Мегъамед Нурбагандован
гъунар*

ГЪАР СА КЪЕГЪАЛ ВИРИ ПАТАЛ ЧЕШНЕ Я

Дагъустандин игитрин десте мад са кьегъалдалди артух хъана.

Мегъамед Нурбагандов – даргиви, дагъустанви. Сергокъаладин № 2 нумрадин лицей акъалтIаррай, ахпани Дагъустандин гос.университетда кIелна, юристдин пеше къачур М.Нурбагандова Каспийск шегьерда вневедомственный охранада юрист-консультвиле кIвалахзавай. Эвлелмиш хъанвай жегъилдиз кьве гъвечIияшда авай аялни хъанвай.

Алай 2016 лагъай йисан 9 лагъай июльдиз, Игил-дин тIварцIихъай ислягъ инсанар инжикли ийизвай, цIаяр язавай, рекъизвай ва хейлин маса чIуру крар ийидай рехъ къунвай са десте боевикри Мегъамед Нурбагандовни адан стха Абдурашид ял язавай чкадилай къуна, там галайвал тухвана.

Мегъамед Нурбагандован жибиндай документ акур боевикар лап де-

ли-пехъи хъана. Вичин стхадин куьмекдиз атай Абдурашид абуру энгел тавуна яна кьена. Ахпа абуру Мегъамедаз камеради хъ элкъвена Игил-дин рекъиз ша лугъудай рахунар авун теклифна. Гзаф фагъум-фикир ийидай вахт амачир кьегъал хци «кIвалах акъвазармир, стхаяр» - лагъана жаваб гана. Бандитрини ам гуьллеламишна.

Полициядин лейтенант Мегъамед Нурбагандоваз РФ-дин президент Владимир Путинан указдалди «Урусатдин игит» лагъай чIехи тIвар ганва.

Гъар са кьегъал вири патал чешне я, Гъар са девир ахтармишдай легъзея Чи чил, уьмуьр са гъейбатлу сегъне я Субутара ви эркеквал кас ятIа.

Кьегъал хазва чил диде хъиз хуьн патал, Даим чилел кьебни лай-лай хуьн патал Чи камар дуьз гележегдиз фин патал Гъар са кьегъал вири патал чешне я.

Яшлубур

Союзкиди

Дуьнья акур вилериз,
Къуллугъ авур эллериз,
Бахтар гъайи кІвалериз
Инсанар я яшлубур.

Хушбахт уьлкве туькІуьрай,
Азад тир рагъ куькІуьрай,
Дявени цІай туьхуьрай
Инсанар я яшлубур.

Фашизмадин муг кайи,
Рейхстагдин кут кайи,
Душман алай руг кайи
Инсанар я яшлубур.

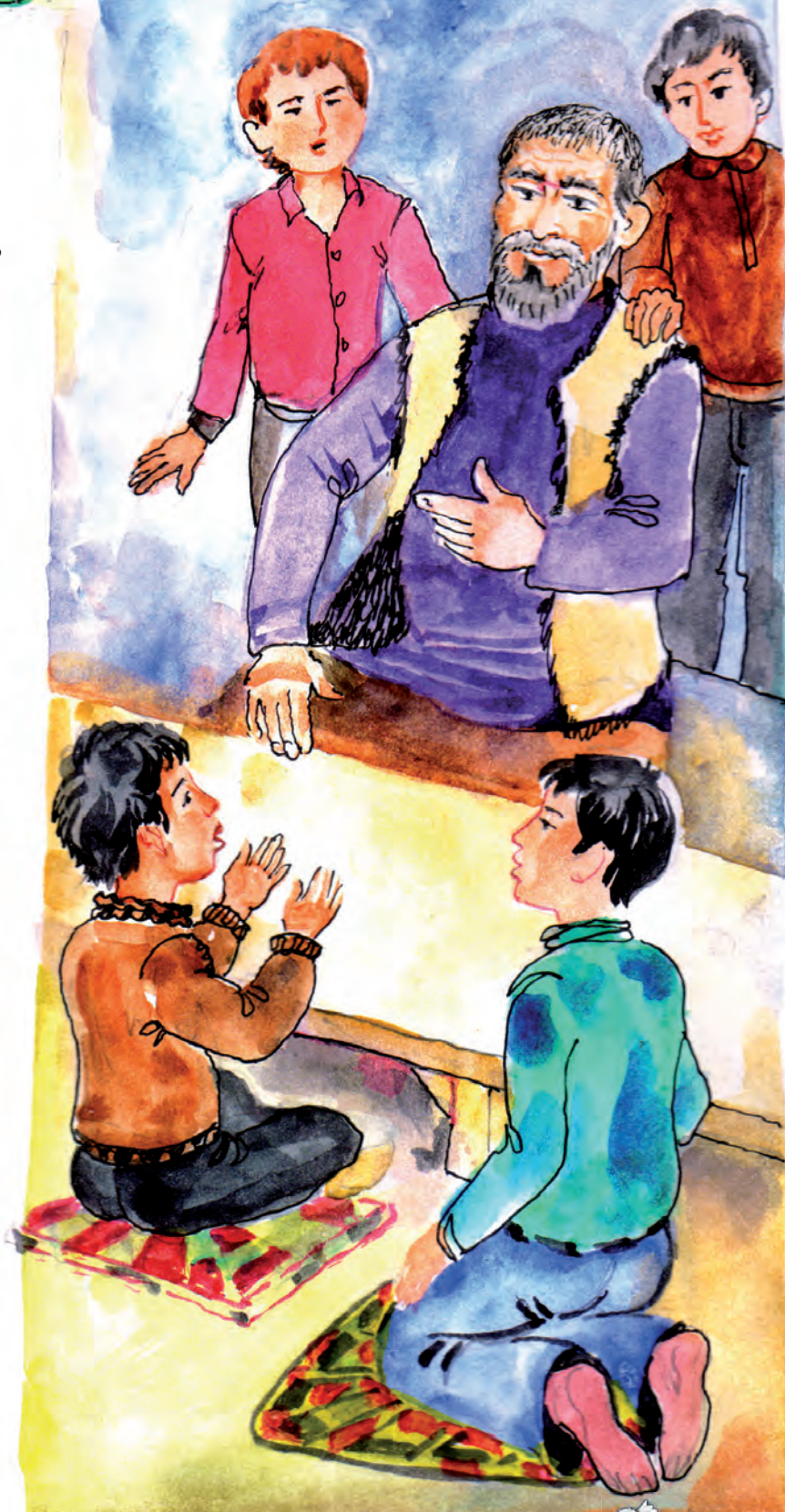
Зегъметдани женгина,
Ватан хутур гуьнгуьна,
Ишигъ гузвай куькІуьна
Инсанар я яшлубур.

Баркаллайрин бине тир,
Тербия гуз вине тир,
Гъар са вилин нине тир
Инсанар я яшлубур.

Илим чирна кІвалахар,
Авурбур чун уяхар,
Чи уьмуьрдин даяхар
Инсанар я яшлубур.

Камал дерин къил галай,
Берекатрин гъуьл галай,
Гележегдихъ вил галай
Инсанар я яшлубур.

Намус михъи цуькведин,
Синих квачир лекедин,
Хазина тир уьлкведин,
Инсанар я яшлубур.

Петър Ерецов

ТАЙЧА
ШИВ

(ЭВел АлаТай нумрайРА АВА)

ПУД ЛАГЪАЙ ПАЙ

Та-ра-рали, та-ра-рай!
Шивер катна гъаятрай;
Къуна абур лежберри,
КутІунна фад еперив.
Мегъуьн тарце чІагъ ава,
Вичин къаргъу ягъзава;
Ада къаргъу гваз вичин
Машгъулзава халкъ муъмин:
«Гъей, ягъ квай халкъ, це заз яб!
Хъана са итимни паб;
Зарафатчи тир итим,
Паб къугъунра тир лигим.
Кутур чІавуз абру дем,
Гъейран жедай хъи алем!»
ИкІ махуник экечІда,
Ахпа мах вич эгечІда.
ТІветІ жеда чи варарив
Мани ядай къасариз:
«Заз хабардай вуч гуда?
Къариди свас гатада:
Ацукъарна ам къурал,
КутІунна хъиз епинал,
Гъилер-кІвачер къвечІилна,
ЭрчІи кІвачни къецІилна:
«Фимир кІваляй ярариз,
Къалурмир жув гадайриз!»
ИкІ махуник экечІдай,
ИкІ чи махни эгечІда.

Гъа икІ, физвай чи Иван
ЗакІал хкиз гъуьлел къван.

Гар хъиз, физвай тайча-шив,
Сифте юкъуз къуд кІвачив
Виш агъзур верс атІана,
Акунач ам ял яна.

Агакъдайла, Иваназ
Тайча-шивци лагъана:
«Килиг, Иван, кІевелай,
Са пуд декъикъадила
Чун са чуьлдиз акъатда –
Гъуьл чи вилик акатда.
Гъуьлуьн винел кит-балугъ
Ала, тежез це къуьлугъ.
Азаб чІугваз я цІуд йис,
ГъикІ къахчудатІа течиз
Гъалалвални азадвал.
Алахъиз ам жеда вал,
Ракъинин хуьрйай вичиз
Гъалалвал тІалаб ийиз.
Хъуй лагъ адаз кІевелай,
Алуд мийир рикІелай!»

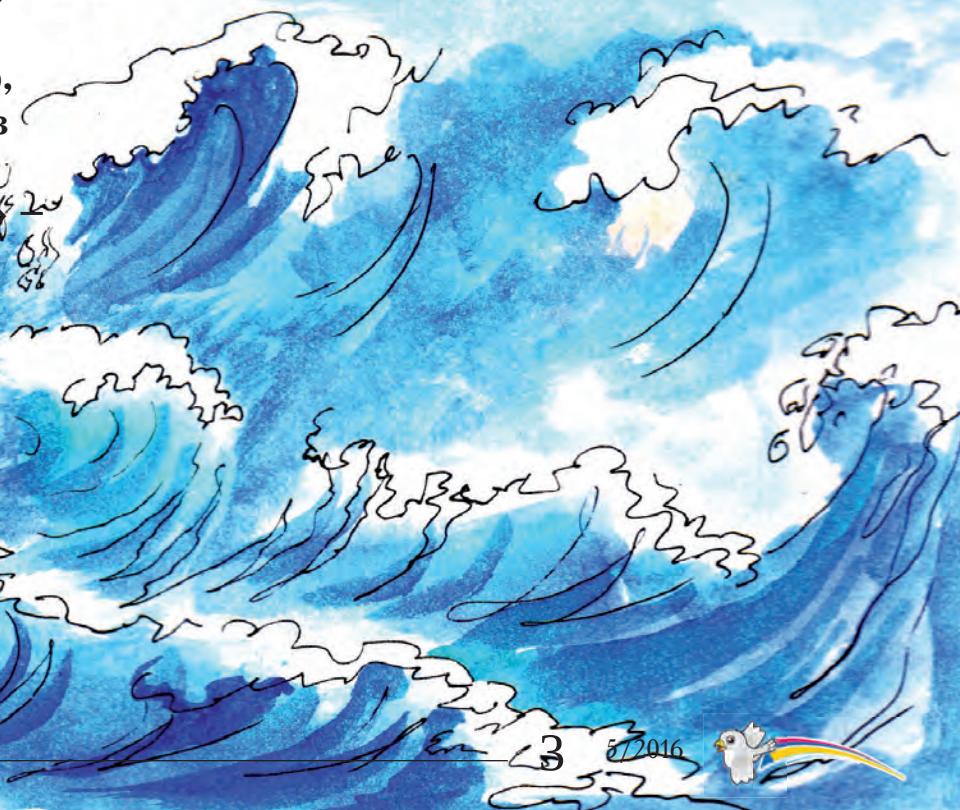
Ингъе вилик ква а чуьл,
Анилай аквазва гъуьл.
Адан винел кит-балугъ
Ала, тежез це къуьлугъ.
Адан къвалар эгъвенва,
Пакун тІвалар чуькъвенва.
Рук-там ала тумунал,
Са хуьр ала далудал.
Пузаррал, векъ-къаз авай,

Итимри цан цазавай.
Ва вилерин арайра
Къуьлерзава гадайри.
Спелравай рукариз
Сейр ийизва рушари,
Къарникъузар кІватІзава,
Инихъ-анихъ катзава.

Балугъдилай фена шив,
КІарабар гатаз кІвачив.
Кит-балугъди агъудал
Физвайбуруз лугъуда,
Сив ахъайна гъяркъуь яз,
Агъ алахъиз, гъуьргъуь яз:
«Квез хъсан рехъ хъурай дуьз!
Гъинай я куьн, я гъиниз?» –
«Пачагъ-рушан векилар,
Я чун, меркезэгълияр. –
Шивци лагъана адаз. –
Физва чун къвед Шаркъ патаз,
Къизил кІвализ ракъинин».
«АкІ дуьз жедач якъинни,
Ракъинивай яхъ хабар:
Гъикъван хъурай зи ялвар,
Ни гунагърай заз гъахъсуз
Ава ихътин жаза гуз?» –
«Де хъурай, кит, хъсан я!»
ИкІ лагъайди Иван я.

«Заз регымлу хьухь буба!
Зи хажалат я зурба!
Цуд йис я зун икI аваз...
Хъийида за гьуьрмет ваз!...» —
Агь алахьиз язухдиз,
Минетзава балугъди.
«Де хьурай, кит, хъсан я!» —
ИкI лагъайди Иван я.
Шив хкадриз эгечIна,
Ам къерехдал экъечIна.
АкI чамарна, кIвачик къум
Гар хьиз авай, кIвахьиз гум.
Гагь мукъувай, гагь яргъай,
Гагь агъадай, гагь цавай
Фена — вилиз акур кас
ХъанатIа, гьич чидач заз.
Ахъайда фад-фад махар,
Явашдаказ фида кар.
Заз, стхаяр, хъана чир,
АкъатнатIа тайча чи
Гьичкадиз (ван хъана),
Сад хъанвай чил-цав ана,
Ана лежбер тир папар
Храз ава канабар,
Цавал чпин чхраяр
Эцигдай къаз чкаяр.

ИРИА СТХАДИКАЙНИ СА ВАХАКАЙ РИВАЯМ

Махмедов
Сайдов

(эвел алатай нумрада ава)

Къуй, гъакІ фикиррай ягъийри! Ажал хабарсуз агакбайла, аквада абуруз крар тир-тирвал.

Къаравулда акъвазнавай кве аскер Нургъедани Семед, гъич агъ акъулдай мумкин тагана, гапурралди акладарна. Ахпа стхайри ва ваха, виликамаз меслят хъайивал, кве-квед хъана алачухрал вегъена. Теспачавили ва садлагъана рикІериз гъахбай кичІевили къажаррин кыл квадарна. Стхайрин гужлу гъилера турар, гапурар цІакулар хъиз къезилдиз ва хциз къугъвана. ВацІун тІулал иви авахъзавай душмандин аскеррин угъсузадин ван ацалтна.

— Ма, къачу хуър тергунай куъ пай, алчакъажарар! — гъарайзавай стхайри. Им чи къуъзуъ дидеდიлайни бубадилай къисас хъуй квез, иран кицІер! — кІвачерик акІахъзавай къизилбашриз кІур гузвай стхайрини ваха.

Са къадар иранвийри, фир—тефир чка сал хъана, къакъан къвалалай вацІуз хкадарзавай.

— Аан, дад—бидад, инсаф ая чаз! — минетзавай яракъсуз хъана амай къажарри.

— Инсаф чна кве анжах гапуррин мурцаллаз агакбарда! Ма, къачу инсаф! — лугъуз хъиле гъатна, душманар гапурралди куъткуънзавай стхайри.

Экв малум жедалди, лацу алачухрик кефер чІугур къажаррин дестедикай амукайди мейитрин гъамбар хъана. Амма са шумуд къизилбашдивай ажалдин хурай катиз алакъна — абур

вацІун дерадай винелди чпин къушун феи патахъ дигана.

— Гила рагариз хкаж хъижен, кІани вах ва играми стхаяр! — лагъана сесиник еке разивал кваз чІехи стха Агъеда. — Квез аферин! Душмандиз ихътин ягъун къун нивай хъайитІани жедач. Куъне зи рикІ чкадал хкана, кыл цава къаз туна! Гила са бабат чи рикІин цІай къена. Белки, Аллагъди мадни чапхунчийриз жаза гун тапшурмишин чал. Де гила тадиз дерадиз хъфин чун. Гила-мад иниз душмандин къушун акъатда, чи гъиляй ахъа хъана катай кицІин рухвайри михъиз дерада шел-хвал, гъарай-суза тунва жеде.

Агъедан гафар гъахъ хъана: гъеле рагарикай рагъ хкат тавунмаз, Вилен дерадин сиве къажаррин зурба къушун пайда хъана. Стхайривайни вахавай чпин рикІевайвал дагъардай фенвай жигъирдал хкаж жез хъанвачир. МичІни-чІулав хъана дерадиз гъахънавай балкІанраллай ва ях аскерар къисасчийрив агакъиз амайди тІимил мензил тир.

— Амайди са рехъ я — Лекърен ргал хкаж хъун, — лагъана чІехи стхади. — Чан аламаз душмандиз чун гъатдач. Хер хъана къуватсуз хъайидавайни рагалай вич вегъез жеда.

Эхирни акъатна стхаярни вах Лекърен раган кылел. Аниз хкаж жедай тек са жигъир я авайди, амай пуд патахъай цал хътин тик ва къакъан раг Вилен дерадиз килигзава.

— Зи азиз стхаяр ва играми вах! — лагъана чиниз экв аватнаваз Агъеда, Аллагъдин къадар ихътинди я: чун вири къе ина телеф жеда, амма чаз багъа, багъри чил гъамиша азад яз амукъда. Чи халкъдин уъткъем рухвайри къисас вахчуда. Чун шагъидар я: женнетдин варар чаз ахъа я. Вуна залай гъил къачу, зи пак ва къегъал вах Экуъварз. Душмандин къацІай гъил вак садрани хкІадач. Вун виридалайни вилик фида дагъардиз. Чунни ви гуьгъуьналлаз гъаниз къведа. Амма вун гъилер ичІи яз фидач дагъардиз. Чна аниз гъарда «савкъатар» тухуда — жувахъ галаз сад—къве къажарни гъаниз чІугвада!

Ингъе агакъна къажаррин дестеяр ирид стхадинни вахан къаншардиз. Чебни къур къисасди пехъи авунвайбур, ирид стхани вах чан аламаз есирвиле къаз къаст авайбур.

— Рей це игитар! Куьн кичІ течир къагъриманар я, чаз чизва, амма квез дуьнья дар я! Фидай пад амач. Шагъдини куь къегъалвили гъейранарнаваз квез уьмуьр багъишда! — гъарайзава къушундин къили.

— Чун душмандин тарифдихъ галач. Я шагъди гудай уьмуьрдихъни чи вил галач. Чи рикІин тІал чна куьн къирмишна атІана. Ракъура, шагъдин къени гъил, ви квайни—квай къагъриманар чахъ галаз эхиримжи женгиниз! — жаваб гана вири стхайрин ва вахан паталай Агъеда.

Женг ргаз эгечІна. Мад гатІумна турарал, гапуррал ягъун. Раган винелай гъвечІи майдандал ака хъай саваш къиле фена. Стхайри ва ваха, дагъдин пеленгри хъиз, душмандал вегъиз, къажарар сад—садан гуьгъуьналлаз дагъардиз рекъе твазвай. Душмандин тІем турунин женгина акатзавачир къегъал стхайрикни абурун гъулдандин рикІ авай вахак. Женгинин майдан гъвечІи тир, анал къведай

рехъ—жигъир гуѣтѣуди
ва тикди тир. Гъавилѣй
душманрин къил—тум ава-
чир дестеяр тамашачияр яз
яргъалай килигзавай чпин
тІвар—ван авай пагъливан-
ринни дагъви къегъалрин
женгиниз. Амма женгини
дамах гвай къажар аскерар
шадарзавачир, бедендай иви
авахъна физвай стхайри, хура
цІуд рикІ авайбуру хъиз, теле-
фдин ягъунар къазвай душман-
риз.

— Алчахар, кичІе руѣгъер! —
гъарайна къушундин къили вичин
аскерриз. — Къевай къвед—пуд дагъ-
видин кар акваз жезвачни! Дуѣнья
рам авур Надир—шагъдин къушундин
тІвар кІвачерик вегъезва куѣне! Куѣ-
тягъ садра, абурун чан къачу! Раган
къилел хкаж жезвай жигъирдай
сад садан гуѣгуѣналлаз, сел хъиз
аскеррин цІиргъ винелди гадар
хъана.

Вахал вегъей къажардин къуѣ-
нелай яна Мегъамеда.

— Гила зи вахт атанва! Сагъ-
рай, стхайр! Женнетдин къапу-
див гъалт хъувун къисметрай
чаз! — лагъана Экуѣрваз, стха-
дал вегъез гъазур хъанвай къи-
зилбашдин далуда къве гъилни
эцяна, гъамни галаз дагъардиз
фена. Агъмедни Ярмет эхирим-
жи къуватар кІватІна кІвачел
къарагъна. Ахпа чпел вегъей
иранвияр тупІар якІуз фидайвал
къуна абуру раган къерехдихъди
ялна, чпи—чебни дагъардиз вегъе-
на. Хер хъанвай игитри, менгерай-
ра гъатай хъиз, къунвай иранвий-
рай та дагъардин чиле акъадалди
тукІвазвай маларай хътин гъара-
яр физвай.

КІвачел аламай вад стхади —
Агъеда, Мегъамеда, Нургъеда,
Лекъреда, Семеда — къуѣн-
къуѣне туна душмандиз
хуруз фена, раган май-
дандал хкаж хъана

чара атланваз тур илигзавай иранвияр
гъилера турар къуна жигъирдай хкаж
жезвай къажаррал гадарна, ахпа гъабур-
ни къуна дагъардиз хкадарна. Са легъзе-
да раган майдан ичли хъана.

— Ибур инсанар туш гъа! Ибур и ра-
гарилайни кIеви я! Абурун яракъ
турни гапур туш! Ватан кIани хъу-
нухъ, душмандиз нифрет авун я! —
гъарайна къушундин къилевайда.
Бес и асланрин ватан тир Дагъустан
муьтлуьгъариз кIанзавай Надир—шагъ
кIамаш тушни! И халкъ анжах тергиз
жеда, муьтлуьгъариз ваъ!

Дуьнья рам авур шагъдин аскерар залан
яси къуна, къилер хураваз кис хъанвай...

Вахтар алатиз фена. Са вахтунда Ви-
лен дередиз атай инсанриз акуна хъи,
Лекърен раган винел, яни Ирид стхадин-
ни вахан хивел алай гъвечли майдандал
ирид мегъуьн таз ва са лацу къавах тар
экъечIнава. Мегъуьн тазар къуд па-
тахъай къавах тар юкъва туна акъваз-
нава. На лугъуди, ибур чпин пак ва къе-
гъал вах душмандикай хуьзвай игит
стхаяр я... Абурун дувулри раган
деринра мягкемдиз ва даиман
яз чка къунва. Халкъдин си-
верани а вахтарикай ихътин
чIалар ама.

Дерек сиве карвансара
ЦIай аватна кана эллер.
Ирандихъай атай къачагъ,
Пехъи я ви кицIин вилер.

Серкер, аман минет хъуй ваз,
Рехъ гумир — девлер атана.
Къабанарин суьруь чIехи
Къаралмиш къеркъер атана.

Чи авадан хуьрер чIурна,
На эллериз уна гужар,
Вал дагъвийри лянет къурна,
Инсаф жеч ваз, вагъши къажар.

Сан авачир шагъдин къушун
Чи дареда къери хъана.
ВацIун къере ягъун къурла,
Къушундин къил хибри хъана.

Тажадуллаг
Саямагов

Биц/екан хъвер

КІанда рикІиз биц/екан хъвер,
КъепІина ам ксанвайла.
Малаикри ийизва звер,
РикІ хиялрив ацІанвайла.

Ийида хъвер зурзаз пІузар,
На лугъуди рахазва зав.
– Ахъай, – лугъуз къепІин тангар,
– Ша, – лугъузва вичин къвалав.

Ахъайна заз гъвечІи вилер,
Акъвазда ам килигиз заз.
Сивин патай авахъиз гъер,
КъепІинай зав жада къугъваз.

РикІ хъуткъуниз, пІузар хъуьрез,
Чехи жезва гъвечІи биц/ек.
Зунни жада адахъ гелкъвез,
– Я, – лугъуз ам зи кІвалин экв.

РикІ сирерив ацІана зи,
Адан пелез гуда темен.
– Ягъ тавурай, – лугъуз, – вили
КъепІин тарциз яда леэн.

ТІал атІана купуларин

Альбинани Замина
КІведни я зи хтулар.
Тунач гъвечІи хтулри
Зи бедендик купулар.

Гардан къада гъилерив,
КІур гуда зи къуьнериз.
Муькуьдини далудал,
Хкадариз къуьлериз...

Секинарна зи тІал-квал,
Фида чпин тарсуниз.
Хтайвалди тарсунай,
Жеда далу тІушуниз.

Гъана чуьлдай къевни верг,
Гатада зи далуяр.
Акъудда зи бедендиз
Пенек-пенек бубуяр.

Гагъ вугуда ризин зав
Къве патахъди акъаждай.
Гъана гъиле вугуда
Гираяр зав хкаждай.

Тунач гъвечІи хтулри,
Зи бедендик купулар.
Бахтлу хъурай дуйньядал
Буба кІани хтулар.

Тече Аялрин кьат/унар

— Я баде, ч!уру кар авурдаз Аллагъди бала гуда лагъанайни вуна?

— Лагъанай, хтул. Вай вуч ч!уру кар акъатна?

— Зай ваъ, баде, чи данадай. Ада гзаф ч!уру кар авуна. Фадлай яд гуз дидедин хайи йикъуз савкъват хъурай лугъуз хуъзвай цуьк чи къанмаз данани т!уьна туна. Я вичин тахсирни хиве къаз к!анзавач.

— Вуна адавай хабар кьунайни?

— Эхъ, баде. Суалдиз бегъем жавабни тагана, кьил жагъуна эцяна, эляч!на фена. Бес адаз бала мус гуда?

— Я хтул дана ч!ал тийижир гъайван я, адаз вичин ч!уру кардин гъавурда акъаз четин я.

— Ам ч!ал тийижир гъайван я лугъуз зи диде хайи югъ алуькбайла цуьк авачиз амуькдани?

— Ч!ехи са гададиз данадин тай хъун кутунавач. Дидедин хайи югъ жедалди чи сала цуьк-вер мад ахъа жеда.

— Баде, ч!ехибурулай чешне къачун хъсан кар яни?

— Эхъ, я хтул, бес хъсан кар жечни.

— Ак! ят!а а кардин гъавурда зи дахни тур, ам ви хва я, вахъ ада яб акалда.

— Ви дах а кардин гъавурда авачни?

— Ваъ, баде. Гъар вичивай дидеди хъел авурла ада дидедиз цуьквер къачузва, вич адан вилик тахсиркар я лугъузва. За хъел авурла бубади зун жаза гана мурт!а акъвазарзава.

— Чан хтул, рушарик наз гудай хесетар жеда, ви дидени ч!ехи хъанват!ани, руш я.

Вун лагъайтIа этем я, этемриз куьлубушубуьйрилай хъел авун кутугнавач.

— Я Мурад, ваз куьчеда кьар авайди аквазвачн, вун кIвачел алачиз вучиз физва? КIвалаяй экъечIдайла фагъум—фикир авун герек тушни?

— За фагъум—фикир авурвилай, зун кIвачел алачиз физва, диде. Сад лагъайди зи кIвачер къаял лигим жезва, къвед лагъайдини кIвализ хтайла чекмеяр чуьхуьдалди кIвачер чуьхуьн къулай кар я.

бубадин вилелай са стIални феначир. Мад, вун ламра кIуру ягъайла ишейди вуж тир? Ви диде тир. Дах шехънайни? Ваъ. ГъакI я, зи хтул, этемар шехъдай адет авач. А адет чIурайтIа, вал вири хъуьреда.

— Диде, чи данади гъаятда иллигна жив незва.

— ТIуьрай вичиз кIамай къван, чан хва.

— Я диде, бес адаз къадагъаяр авайди тушни, пака адан туьтер атайла ни жаваб гуда?

— Данайриз къадагъаяр авайди яни, я хва?

— Цингавар данайриз, къадагъаяр заз. Бес им гъихътин гъахъ—гъисаб хъурай?

— Мурад, шехъмир хтул, вал юлдашар хъуьреда.

— Бес Айнадал вучиз хъуьредач? Ам ишехъайла адаз гъар сеферда къенфетар гуда, нинияр къачуда, хъукъурда.

— Я чан хтул, Айна руш я, руш. Рушар назик цуьквер хътин затIар я, абур гъакI хвенани кIанда. Вицякъра вун цлалай аватайла шехъайди вуж тир? Зун, ви баде. Ви чIехи

Мезгалео Садикъ

Друа Цир

Цир кІвачерал гуьлуьтар алачиз дивандал ацукънавай. КІвализ йисни зура авай гъвечІи аялни галаз къуншидин свас атанвай. Суса Циран папахъ галаз ихтилат ийизвай вахтунда вич вичин ихтиярда гъатай аял дивандиз мукъва хъана. Ада пацаривди Циран кІвачер къаз ахъайиз башламишна. И кар акур Циран папа тадиз адаз гъарайна:

— Я бала, абур къацІанвайбур я. Гъилер кямир, кямир халадин!

Цираз кІамаз хъана.

— Ви буьркъуь хъайи вилериз акуначирни?

— Вуч акуначирни? — перт хъана паб.

— КІвачер за гъа кІвализ хтай гъилди чуьхвейди.

— Ву—у, я чан итим, чуьхвена лугъуз бес гъилерни кІвачер сад яни?

— Сад ваъ, къари, — жаваб гана Цира. — Ви гъамиша аялдин тумар чуьхуьзвай гъилериз килигайла, зи кІвачер лап дзидзияр я.

ТІУЬНА КЬИН ХЪСАН Я

Арчу кІвализ гьахьайла, Цира сухарикрихъ галаз чай хъвазвай.

Мягьтел хъана Арчу:

— Яда, накъ мажиб къачуна, къе сухарикрихъ галаз чай хъвадани? Ваз маса затІ жагъаначни?

— Папан кІвалах хъана, къунши. Вири мажиб харжна, пуд шешел сухарикар къачуна.

— Пуд шешел? Акъванбурукай вучзавалдай?

— Къе-пака вагъабистар къвезвалда. Дяведин вахтунда, лагъана, рикІи чІугвадай шейъ тек гъа сухарикар я.

— Яъ, яда, бес вирида женг чІугвадайла, вун сухарикар нез ацукъдани?

— Эхъ, къунши, гишила рекъидалди гъа и сухарикар къванни тІуьна кьин хъсан я.

Тефена акъваздайни?

— Я дах, МихекІабурун бубади машин къачуна.

— Машин? — мягьтел хъана Цир. — Адаз ахътин пулар гъинай атанатІа, чан хва.

— Гьукуматди гана ман.

— Гьукуматди.

— Эхъ, я чан дах. Бес ам дустагъда ацукънавачирни?

— Дустагъда ацукъайбуруз пулар гузвалдани?

— Эхъ ман. Коммунистар авай вахтунда ацукъарайбуруз гузвалда. Гъа чІавуз ман.

— АкІ ятІа, вири тахсирар куь бахдин-бур хъана, чан хва.

— Бахдин вуч тахсир я къван?

— Бес нин тахсир жеда, я чан хва. Гъилиз къвезвай пулуникай, машиндикай авуна зун.

— Ада вуч авунай?

— Вуч ийида? КІвале авай къван малкъара, рухар-гамарни гуз туна зун дустагъдикай хкудна.

— ТахъайтІа, вун физвайди тир ман?

— Тефена акъваздайни?

КВЕЗ ЧИДАНИ?

РАКЪИНИН КАЛЕНДАРЬ

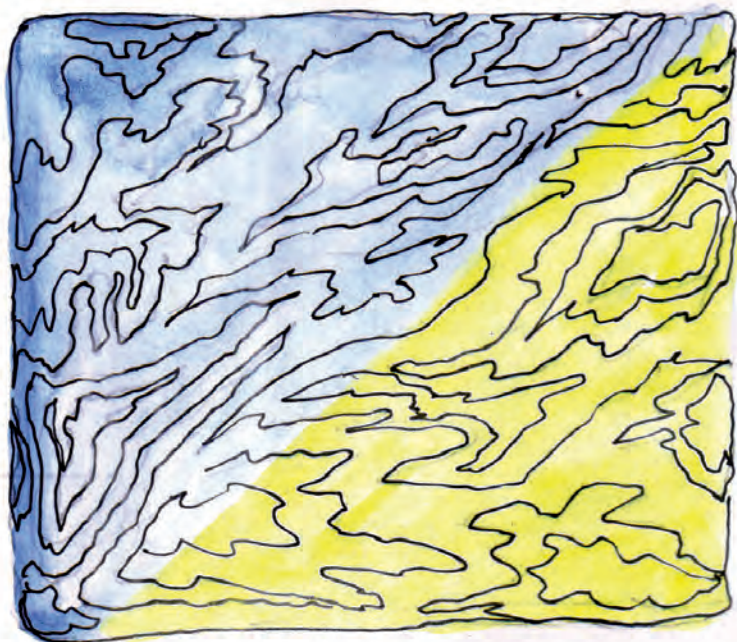
Гъар са школьникдиз йис 365 йикъ-акай ибарат тирди хъсандиз чида. Амма йис анжах 365 йикъакай ибарат туш, 365 йикъакайни, 5 сятиникайни, 48 декъикъадикайни 46 секунддикай ибарат а. Чи чил гъакъван вахтунда Рахъиналэлкъевезва. И кардикай дегъ-заманайрин грекриз хабар авачир, амма гъакІ ятІани, чпиз тІебиатдикай авай чирвилериз килигна, абур йис мадни куьлуь кІусариз пайиз алахъ-на. Нетижада варцар арадал атана. Амни икІ хъайи кар я. Ингъе, цава цІийи Вацран лезн пайда хъана. Ам югъ-къандавай еке жезва ва эхирни са юкъуз цава ацІай «тІунутІди» сир-навда. Ахпа ам, халкъди лугъудайвал, «куьгъне жез, цІраз» башламишда. Са къадар йикъарилай Варз михъиз квахъда. А вахтуниз чи халкъди «вац-ран мичІер» лугъуда.

«Вацран мичІер» алатда ва мадни цІийи Варз пайда хъижеда. Гъа ихъ-тин мензилриз, яни Варз яваш-яваш ацІуниз ва квахъ хъувуниз грекри «варцар» лагъана тІвар гана.

Анжах чна ишлемишзавай календарь Вацранди туш, Рахъининди я. Ам чал дегъзаманайрин египетвийри-лай агакъна. Дуьз лагъайтІа, аялар, гъа и календарни машгъур полково-дец Гай Юлий Цезара (чи асир къве-далди 46-йисуз) цІийи хъувурди я. А касди гъар къуд йисалай са йис яргъи-ди, яни са югъ артух авайди яз, кален-дарь туьхкІуьр хъийиз туна.

Гуьгъуьнлай, 1582-йисуз папа Гри-горий XIII лагъайда и календарь мад-ни цІийи хъувур къайдада ам чна къе-нин юкъузни ишлемишзава.

Гъисабар къурла, гъар са декъи-къадин къене чилин винел 150 кас, гъар са йикъан къене тахминан 220 000 кас, гъар са йисан къене 80 миллион кас артух жезва. Къанни сад лагъай асир чилин агъалийрин къадар вири санлай къачурла 6 миллиардила алатда.

Кацер квез виридаз чиде. Абур чѳулавбурни жеда, рехибурни, цѳарубурни... Амма заланвилел, зурбавилел гъалтайла, Австрия-да авай са кацив агакъдай маса са кацни авач. Адаз Австриядин жинс лугъузва. Адан яргъивал 96,5 сантиметр я. Заланвал – 20, 7 килограмм! Ихътин кац жедани? Амма ава гъахътин кац.

Дуъньядал тежедай аламатар авач. Кац ахътин зурбади яз, кицѳгъихътин бицѳди ятѳа аку. Дуъньядал виридалайни бицѳи кицѳ Лондон шегъерда ава. Адан тѳвар Сильвия я. Вад йис хъанвай и кицѳин буй 9 сантиметр я. Заланвал, лагъайтѳа, 283 граммдив агакъзава.

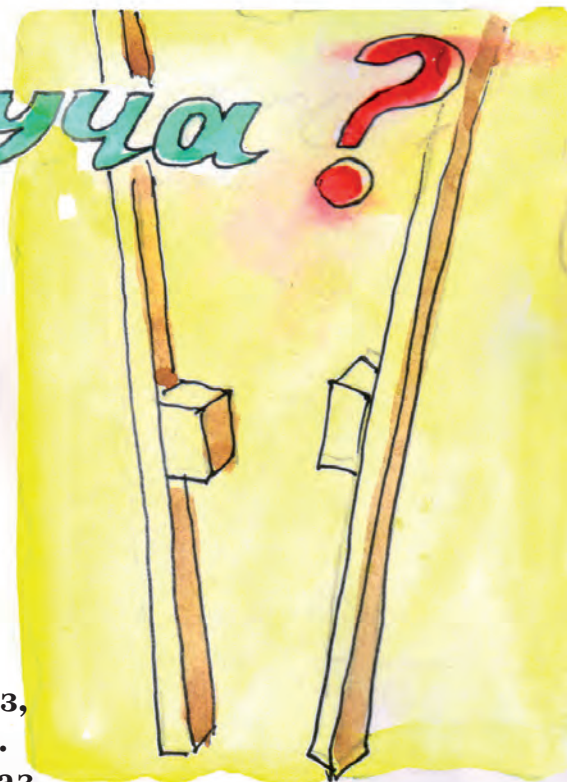

Имуча – муча ?

Я батІриш туш, я калуш,
Чекмени туш, шалам туш,
Я балкІан туш, я лам туш,
Къве кІир галай шувакъар,
КІвач тухудай улакъар.

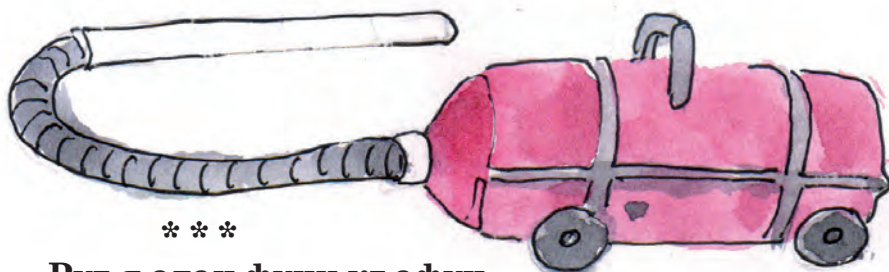

Шехъдай затІ я ван алаз,
Накъварикай селлерда.
Зарбдиз къведа, чан алаз,
Кеспи къатда лежбердин.

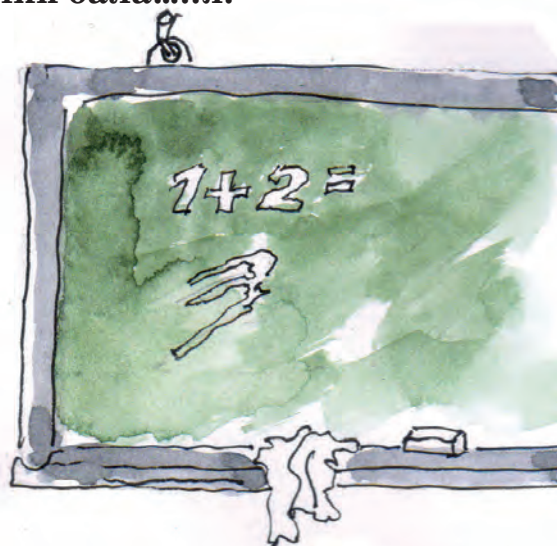

Цегърез бацІи, хпез кІел,
Лагъ, низ барцІак гъала я?
Фагъумна хъиз, лагъ эвел,
Калин бала.....я.

Рамкадава – шикил туш,
Къилин затІ я мектебда.
Чулав чинал лацу гъал
Чугун адан метлеб я.

Руг я адан фуни къафун,
Тіуьналди тух жедач руфун.

Хъвер багъишдай цавай гуьзел,
Къизилдин чІар алай гуьзел.
Саймишдач кифер ада,
Негъзава йифер ада.

Зардин чІул, хур галчІур,
Мез чхел – ядай хвел.

ФАГЪУМНА, ЖАВАБ ЦЕ

(къил тIардай мисал)

Огни шегъер яшдиз Каспийск шегъердилай чIехи я.

Дербент шегъер яшдиз Магъачкъала шегъердилай чIехи я.

Огни шегъердин бине кутадайла, Магъачкъала фадлай авазвай. Гъи шегъер виридалайни яшдиз чIехи я?

РикI алатIа хкетрал,
Амал ийиз адетрал
Чирда квез «Кард» журналди.

Чилин, цавун эквер кьаз,
Чи тарихдин сирер кьаз,
Чирда квез «Кард» журналди.

«ГъвечIи рушар, гадаяр,
КIела хуьх зи къайдаяр» –
Лугъузва «Кард» журналди.

Соколёнок Кард

ISSN№0206-7978

5/2016

сентябрь - октябрь

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель:
Правительство Республики Даге-
стан.

Журнал зарегистрирован федераль-
ной службой по надзору в сфере свя-
зи и
массовых коммуникаций.
Регистр. номер ПИ №ТУ5-0019
от 21 мая 2009 г.

Издается с января 1980 г.

Главный редактор
Мурад Ахмедов

Редколлегия:
Х. Хаметова (редактор)
А. Кардаш
А. Исмаилов (зам. гл. редактора)
З. Кафланов
К. Акимов
Т. Зургалова (ответ. секретарь)

Худ. редактор З. Даганов
Тех. редактор Т. Лузина
Художник номера М. Муталибов
Оформление обложки А. Качаев

Дата выхода в свет 10.10.2016г.
Тираж 661экз.
Заказ № 330

Типография: ООО «Издательство
«Феникс пресс».
Адрес типографии: 367018, РД г.
Махачкала, ул. Петра I, 61.

Редакция и издатель: Государ-
ственное бюджетное учреждение
Республики Дагестан «Редакция
республиканских литературных жур-
налов «Соколёнок» и «Литературный
Дагестан».

Адрес редакции и издателя:
367025,
РД, г. Махачкала, ул. Даниялова, 55.

Лезгинский язык
Индекс: на год - 63338,
на полугодие - 73906.

Цена свободная